

«Ой на Купала-купалочка», «Ой летіла чорна галка», «Козенятко» (обр. Б. Фільц);

«Ішов дід на став», «Женчикок-брєнчикок» (обр. К. Мяскова);

«Веснянка», «Ой є в лісі калина», «Іди, іди, до щуки» (обр. Л. Рєвущького).

З метою ефективного морально-естетичного виховання учнівської молоді засобами музичного фольклору рекомендуємо включати до програми концертної діяльності колективу твори сучасних українських композиторів:

«Шукаєм папороті цвіт», «Між літом і осінню», «Сучасна коліскова», «Півники», «Музика лісу» (муз. К. Шутєнка);

«Останні яблука», «Любитесья – любі», «Лист на край світу» (муз. Л. Гайдай);

«Сон-трава», «Граї, сопілка калинова» (муз. Б. Притули);

«Де ж та знахарка, скажіть?», «Квітне ковила» (муз. О. Попова).

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, зосередимо увагу на тому, що сучасні вчителі музики, володіючи колосальним виховним потенціалом української традиційної культури, відображеної в музичному фольклорі, зобов'язані задіяти цей потенціал із метою естетичного виховання і формування високої гуманістичної культури громадян нової України.

Для формування національної свідомості молоді дуже важливе поєднання національного і музично-естетичного виховання.

Народне музичне мистецтво – складова національного виховання молоді. Розбудова школи і педагогіки вступає у важливий етап. Найближчим

часом необхідно зробити рішучі практичні зміни в навчально-виховному процесі і педагогічній науці. В останніх державних документах із питань освіти накреслюються перспективи розвитку національних культур, систем виховання всіх національних меншин і етнічних груп України. Розгорнулися творчі пошуки, мета яких – розробка концепцій національної школи, національної системи виховання, піднесення навчання і виховання молоді на якісно новий рівень. Дедалі більша увага приділяється оволодінню педагогами і впровадженню в справу виховання в сім'ї, дитсадку, школі, позашкільних навчальних закладах і вищій школі ідей і засобів народної педагогіки, народознавства. Така робота – основа формування історичної пам'яті, духовності підростаючих поколінь.

Вплив вищої школи на виховання підростаючого покоління в дусі українських народних традицій, на нашу думку, потребує вдосконалення практичної складової, тому **перспективи подальших пошуків** у цьому напрямі полягають в апробації та методичному збагаченні представлені програми з урахуванням можливостей навчальних закладів та інтересів і потреб сучасної учнівської та студентської молоді.

Література

1. Головецька Н. З. Складові музичного фольклору України в XIX столітті // Н.З. Головецька. Гуманізація змістового компонента дисципліни художньо-естетичного циклу у середній та вищій школі. Збірник наукових праць. Частина 2. – Дрогобич: Ред.-видавн. відділ Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 14–155.
2. Завальський О.А. Збірник програм та рекомендацій з естетичного виховання. – Київ: Освіта, 1994. – 104 с.
3. Летіла сорока по зеленому гаю. Дитячі та молодіжні українські народні ігри. – Київ: Молодь, 1990. – 214 с.
4. Петрів О. В. Вияв світосприйняття українців у малих фольклорних жанрах // О. В. Петрів. Рідне слово в етнокультурному вимірі: Матеріали Третьої Міжнародної науково-практичної конференції / упор.: М.Федурко, В.Котович, Г.Філь. – Дрогобич: Посвіт, 2011. – С. 346–352.
5. Філоненко С. О. Усна народна творчість: навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 416 с.

УДК 378.37.013:379.8

Олена Філоненко

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЛІТНІХ ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРАХ

A Здійснено аналіз підходів сучасних дослідників до проблеми готовності студентів до виконання виховної роботи з дітьми в умовах дитячого оздоровчого табору, досліджується оцінювання студентами власної готовності до виховної роботи в умовах табору.

Ключові слова: готовність, виховна робота, вожатий, дитячий оздоровчий табір.

Елена Філоненко. Исследование состояния готовности будущих учителей к воспитательной работе в летних детских оздоровительных лагерях.

A Осуществлён анализ подходов современных исследователей к проблеме готовности студентов к воспитательной деятельности в условиях детского оздоровительного лагеря, исследуется оценка студентами собственной готовности к воспитательной работе в летних детских лагерях.

Ключевые слова: готовность, воспитательная работа, вожатый, детский оздоровительный лагерь.

Olena Filonenko. Investigation of future teacher's status of readiness to educational work in the children's summer camps.

S Article analyses modern researcher's approaches to the problems of student's readiness to educational work with children in a children's camp. Author surveys students self-evaluation of readiness to educational work in the camp.

Key words: readiness, educational work, counselor, children's camp

Вступ: Створення необхідних умов для творчого розвитку дітей, задоволення їхніх інтересів у період літніх канікул є завданням педагогічних колективів дитячих оздоровчих таборів (ДОТ), основу яких складають студенти-практиканти. На стан готовно-

сті майбутнього вчителя до роботи в ДОТ великий вплив має спеціальна підготовка у педагогічному вищому навчальному закладі (ПВНЗ). На сьогоднішній день відсутній єдиний погляд ПВНЗ щодо підготовки майбутніх учителів до виховної роботи в ДОТ.

Мета статті: проаналізувати погляди сучасних науковців на проблему готовності студентів до виховної роботи в ДОТ, дослідити вплив спеціальної підготовки на стан готовності студентів до виконання такої роботи.

Аналіз актуальних досліджень. Питання підготовки студентів до виховної роботи в ДОТ розглядалося багатьма українськими та зарубіжними дослідниками, серед яких О. Абдуліна, Л. Іванова, Н. Ничкало, В. Оржеховська, Л. Пундик, Г. Чернишова, А. Шевченко, О. Яковлєва та ін.

На важливість літньої виховної практики в дитячих оздоровчих таборах для майбутніх учителів звертається увага в наукових роботах Н. Баранової, М. Донченко, А. Лігостаєвої, Т. Осипової, І. Рядинської та ін.

Проблеми готовності студентів до виховної роботи в ДОТ присвячені наукові праці Г. Лінкер, Н. Четвергової, С. Цуприк та ін.

Вклад матеріалу дослідження. Поняття «готовність до діяльності» в психологічному словнику трактується як «стан мобілізації всіх психофізіологічних систем людини, що забезпечують ефективне виконання визначених дій» [3].

Готовність студентів до виховної роботи є складовою їхньої готовності до педагогічної діяльності й передбачає сформованість спеціальних знань і вмінь, які проявляються у процесі педагогічної діяльності.

Робота з дітьми в ДОТ вимагає від студента-практиканта різноманітних знань і вмінь. Вона базується на широкій ерудиції, знаннях дитячої психології, володінні теорією управління процесом розвитку особистості дитини та дитячого колективу, науковій основі виховання. У професійній діяльності вожатий будує своє спілкування в межах низки систем: «вожатий – дитячий колектив», «вожатий – вожатий», «вожатий – вожатський колектив», «вожатий – адміністрація», «вожатий – батьки дітей».

Сучасні українські та зарубіжні науковці Л. Іванова, Є. Коваленко, А. Лігостаєва, Н. Олійник, С. Цуприк, Н. Четвергова, А. Шевченко вважають підготовку студентів до роботи в літніх оздоровчих таборах важливою складовою загальної фахової підготовки, результатом якої є позитивне ставлення до професії, усвідомлення мотивів і потреб студентів у роботі в дитячих таборах, наявність професійно-важливих якостей особистості, почуття відповідальності за власну діяльність, а також відповідні знання, вміння і навички [1; 2; 3; 5; 6; 7].

Готовність до педагогічної діяльності в літніх оздоровчих таборах С. Цуприк розглядає як цілісну характеристику особистості, структура якої ґрунтується на врахуванні таких компонентів: 1) особистісні якості вихователя (психологічні та професійно важливі); 2) професійна спрямованість (сукупність мотивів педагогічної діяльності; інтерес до неї, ціннісні орієнтації); 3) знання, необхідні для роботи в літніх оздоровчих таборах; 4) уміння як рівень майстерності у використанні набутих знань [5, с. 7].

Під готовністю майбутнього вчителя до роботи в ДОТ Н. Четвергова розуміє інтегративну особистісну якість, яка характеризується спрямованіс-

тю особистості педагога, сукупністю знань, умінь і навичок, що забезпечують варіативність способів реалізації педагогічної діяльності та вирішення різноманітних проблем в умовах літнього відпочинку дітей. Формування готовності майбутнього вчителя до роботи в ДОТ – це процес цілеспрямованого розвитку позитивного ставлення студентів до даного виду діяльності у навчальній та позааудиторній роботі [6, с. 19].

Н. Олійник розглядає готовність майбутніх учителів до виховної роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку як цілісне утворення в структурі майбутньої професійної діяльності, що характеризується активністю та позитивною спрямованістю (мотиваційний компонент), передбачає ґрунтовні знання (змістовий), базується на високому рівні умінь і навичок (процесуальний) і має на меті самовдосконалення й контроль за результатами діяльності (регулятивний) [3, с. 355].

На думку А. Шевченка, сформованість готовності студентів до діяльності в умовах тимчасового виховного середовища ґрунтується на системі загальнопедагогічних і спеціальних знань, пов'язаних із виховною діяльністю, педагогікою середовища, позакласною та позашкільною виховною роботою, врахуванні специфіки виховного процесу загалом (його багатофакторність, динамізм, мінливість, самокерованість і стохастичність тощо) й особливостей організації педагогічної діяльності в умовах тимчасового виховного середовища (зокрема, тимчасовість, варіативність, імпульсивність, вибірковість, активність, збірність, автономність тощо); на розвитку відповідних діагностичних, проєктивних, продуктивних умінь; збагаченні досвіду творчої діяльності, усвідомленні соціальної значущості та необхідності організації діяльності в умовах тимчасового виховного середовища [7, с. 17].

Закріплення, поглиблення та збагачення психолого-педагогічних, спеціальних знань, їхнє застосування у вирішенні конкретних виховних завдань розв'язує курс «Методика виховної роботи в ДОТ». Крім того, вивчення такого спецкурсу сприяє формуванню стійкого інтересу й любові до роботи з дітьми, потреби у професійно-педагогічному самовихованні й самоосвіті; знайомству із сучасним станом виховної роботи в таборі та інших позашкільних виховних закладах, передовим педагогічним досвідом; формуванню вмінь і навичок професійної діяльності вихователя та вожатого дитячого оздоровчого табору; підвищенню пізнавальної активності, зацікавленості в навчанні й майбутній професійній діяльності; розвитку ініціативи, творчого потенціалу студентів; створенню установки на творчу професійну діяльність, творчий пошук; формуванню оперативних професійних умінь, що вимагають миттєвого реагування на певну ситуацію [2, с. 7].

Звернення до історії вказує на те, що система підготовки майбутніх учителів до роботи в ДОТ у педагогічних навчальних закладах України в радянський період являла собою цілий комплекс заходів і передбачала: загальнотеоретичну підготовку та безвідривну суспільно-педагогічну практику з виховної роботи, спецкурси та спецсемінари, інструктивні табірні збори-семінари, заняття з фізичної

культури, медицини, навчання вожатській майстерності на факультетах громадських професій, цілорічних курсах, семінарах, школах та університетах загонових піонервожатих, школах виховательської майстерності тощо [4, с. 45].

На жаль, в останні роки характерною є ситуація, за якої спостерігається відсутність єдиного підходу до унормування годин, виділених на спеціально орієнтовану дисципліну «Методика виховної роботи в ДОТ». Недостатність фінансування викликає виключення більшістю ВПНЗ із системи підготовки до

виховної роботи в ДОТ проведення такої важливої організаційної форми, як інструктивний табірний збір. Навіть у межах одного навчального закладу порізнному здійснюється підготовка до літньої практики, або й узагалі даний вид практики виключається з числа обов'язкових. Так, у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя в 2011–2012 навчальному році виховна практика була запланована для студентів 9-ти спеціальностей, з яких тільки студенти 3-х спеціальностей згідно з навчальними планами пройшли спеціальну підготовку (табл. 1):

Таблиця 1.

Стан спеціальної підготовки студентів до літньої виховної практики в дитячих оздоровчих таборах

2011–2012 навчальний рік	Спеціальність	Семестр	Предмети, спеціально орієнтовані на підготовку до педагогічної практики в дитячих таборах (кількість годин)	Педагогічна практика в дитячих таборах	
				семестр	к-сть тижнів
	(0203-гуманітарні науки 6.020302 – історія* спеціалізація правознавство)	6	Методика виховної роботи в ДОТ 54 (лекц. - 4; практ. -6; лаб. -14; інд. - 7; сам. роб. - 23)	6	4
	(0203-гуманітарні науки 6.020303 – філологія* українська мова і література редагування освітніх видань)	4	Методика виховної роботи в ДОТ 54 (лекц. -20; лаб. -10; інд. -5; сам. роб. -19)	6	4
	(0203-гуманітарні науки 6.020303 – філологія* українська мова і література та художня культура; українська мова і література та англійська мова)	-	-	6	4
	(0401 – природничі науки 6.040104 - географія* географія і краєзнавчо-туристична робота)	6	Методика виховної роботи в ДОТ 54 (лекц. - 6; лаб. - 12; інд. - 5; сам. роб. - 31)	6	3
	(0203-гуманітарні науки 6.020303 – філологія* англійська мова та література і друга іноземна мова; німецька мова і література та друга іноземна мова)	-	-	6	4
	0202 -мистецтво 6.020202- хореографія (хореографія і художня культура) 6.020204 музичне мистецтво (музичне мистецтво)	-	-	6	3

Подібна ситуація склалась у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка.

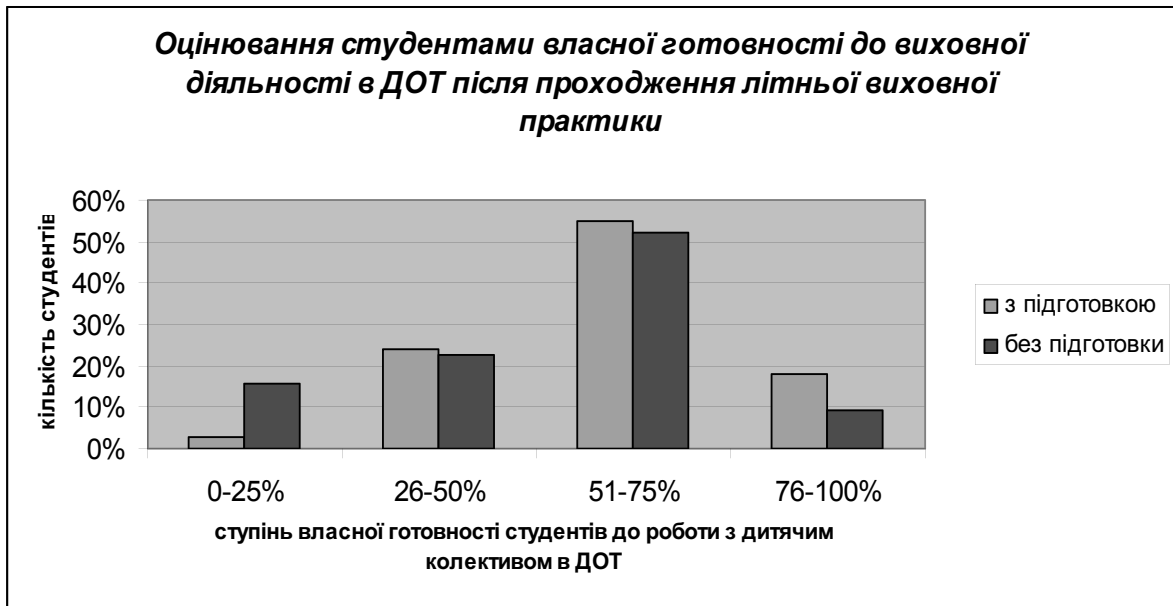
На підсумковому етапі літньої виховної практики студентів для нас важливо було з'ясувати, як вони оцінюють власну готовність до виховної діяльності в ДОТ. З цією метою було проведено анкетування 159 студентів, з яких 71 пройшов спеціальну підготовку до літньої виховної практики, 88 – практику без такої підготовки.

Студентам пропонувалось оцінити ступінь власної готовності до роботи з дитячим колективом у літньому таборі. Результати представлені на рис. 1.

Кількість студентів, що оцінила свою готовність низьким показником (від 0 до 25%) серед тих, хто не пройшов спеціальну підготовку, була майже в 5 разів вищою, ніж серед тих, хто таку підготов-

ку мав. Середнім показником (26–50%) і достатнім (51–75%) свою готовність до роботи з дітьми оцінила майже однакова кількість студентів обох опитаних категорій. Студентів, які оцінили власну готовність високим показником (76–100%), серед тих, хто вивчав дисципліну «Методика виховної роботи в ДОТ» було майже вдвічі більше, ніж серед тих, хто таке навчання не проходив. Це підтверджує позитивну роль спеціальної підготовки студентів до роботи в ДОТ. 149 студентів (93,7%) вважають підготовку до роботи з дитячим колективом в умовах табору невід'ємною частиною професійної підготовки та майбутньої діяльності вчителя й переконані, що більшості вчителів доведеться виконувати таку роботу. 10 студентів (6,3%) дотримуються думки, що спеціальна підготовка не обов'язкова, оскільки можна обійтись загальним багажем знань із психолого-педагогічних дисциплін.

Застосування знань, умінь і навичок, набутих у

➔ Рис. 1

практичній діяльності вожатого в ДОТ, студенти вбачають у школі (в роботі класного керівника та педагога-організатора), соціальних центрах для дітей, дитячих садках, керівництві гуртком, організації свят, підготовці концертних програм і вихованні власних дітей.

Висновки. Результати вивчення та аналіз наукових джерел свідчать, що одним із головних компонентів готовності майбутніх учителів до виховної діяльності в ДОТ є спеціальні знання та сформовані вміння, необхідні для виконання такої роботи. Процес формування готовності майбутнього вчителя до організації літнього відпочинку дітей і підлітків буде продуктивним за умови поглиблення знань студентів про зміст, методи та форми організації дитячого відпочинку в умовах табору. Це завдання спеціальної дисципліни «Методика виховної роботи в ДОТ». Виключення даного спецкурсу з навчальних планів знижує готовність студентів до виховної діяльності в таборі. Переважна більшість студентів вважає підготовку до роботи з дитячим колективом

в умовах табору невід’ємною частиною професійної підготовки та майбутньої діяльності вчителя, вбачаючи широке поле застосування знань, умінь і навичок, набутих у процесі роботи вожатими дитячого колективу.

📖 Література

1. Іванова Л.А. Педагогічне проектування процесу професійної підготовки педагогів-організаторів у Міжнародному дитячому центрі «Артек»: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Любов Анатоліївна Іванова. – К., 2005. – 250 с.
2. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: навч.-метод. посібник / авт.-укл.: Л. О. Дубровська, В. Л. Дубровський, О. С. Філоненко; за ред. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 180 с.
3. Олійник Н. Я. Готовність майбутніх учителів до виховної діяльності в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: реалії й перспективи / Н. Я. Олійник // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя. – 2009. – Випуск 4 (57). – С. 353–360.
4. Психологический словарь / под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.
5. Хойхин М. И. Студент в стране красных галстуков: [учебное пособие по летней педагогической практике в пионерских лагерях] / М. И. Хойхин – М., 1975. – 154 с.
6. Цуприк С. І. Підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів до роботи в літніх оздоровчих таборах: автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. І. Цуприк. – Вінниця, 2011. – 20 с.
7. Четвергова Н. Е. Формирование готовности будущего учителя к работе в летнем детском лагере: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Наталья Евгеньевна Четвергова. – Барнаул, 2004. – 206 с.
8. Шевченко А. Ф. Формування готовності майбутнього вчителя до діяльності в умовах тимчасового виховного середовища: автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. Ф. Шевченко. – К., 2009. – 22 с.